

aurea: обидві таксономічні назви вказують на золотисте забарвлення поверхні тіла та крил метеликів [Ключко 2006, 193, рис. 131] (*Panchrysia* – від грец.: πᾶς, πάσα, πᾶν "всякий", χρυσίον τό "золото", χρύσιος □ 3, 2 "золотий", тому перекладається як "повністю золота"; *aurea* – лат. *aureus, a, um* "золотий", "золотоносний", "позолочений") та ін.

Отже, непрямі, метафоричні назви-етноніми переважно асоціативно відображають особливості забарвлення (223), будови (74), поведінки (29) біологічних об'єктів. Аналіз групи метафоричних назв ЕН репрезентує асоціативні та антропоцентричні погляди систематиків-зоологів у процесі творення ентонімів.

1. *Гладков Н. А.* Подотряд куликовие (Charadrii) / Н.А. Гладков, А.К. Рустамов, В.Е. Флинт // Жизнь животных. – изд. 2-е. – М.: Просвещение, 1986. – Т. 6. Птицы. – С. 216-245. 2. Древнегреческо-русский словарь: [в 2 т.] / сост. Дворецкий И.Х. – М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1958. – 1905 с. 3. *Звонська-Денисюк Л. Л.* Давньогрецька мова / Л.Л. Звонська-Денисюк. – К.: Томіріс, 1997. – 592 с. 4. *Ключко З. Ф.* Совки України / З.Ф. Ключко. – К.: Вид-во Раєвського, 2006. – 248 с. 5. *Корнелио М. П.* Школьный атлас-определитель бабочек / М.П. Корнелио. – М.: Просвещение, 1986. – 256 с. 6. *Некрутенко Ю.* Денні метелики України / Ю. Некрутенко, В. Чиколовець. – К.: Вид-во Раєвського, 2005. – 232 с. 7. *Осичнюк Г. З.* Фауна України. Т. 12. Бджолині. Вип. 4. Бджоли-колетиди / Г.З. Осичнюк. – К.: Наук. думка, 1970. – 159 с. 8. *Осичнюк Г. З.* Фауна України. Т. 12. Бджолині. Вип. 5. Бджоли-андреніди / Г.З. Осичнюк. – К.: Наук. думка, 1977. – 328 с. 9. *Русанівська Т.* Внутрішня форма слова у сленгових вторинних номінаціях (на матеріалі сленгових соматизмів української та німецької мов) [Електронний ресурс] / Т. Русанівська // Наукові записки. Серія "Філологічні науки". Вип.89 (2). – С. 75–80. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/89_2/statti/17.pdf. 10. Слово как когнитивная, прагматическая и антропоцентрическая номинация: [коллективная монография]. – Мичуринск: МГПИ, 2003. – 171 с.

Гаврецька Х.М., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ ГІНДІ

У статті розглядається словотвірна структура юридичних термінів мови гінді та способи їх словотвору (серед яких: морфологічні та неморфологічні). Також було зосереджено увагу на шляхах поповнення юридичної терміносистеми сучасної літературної мови гінді. Аналіз було здійснено на матеріалі гіндімовної правничої літератури.

Ключові слова: юридичний термін, юридична лексика мови гінді, способи словотвору, структура терміна.

В статье рассматривается словообразовательная структура юридических терминов языка хинди и способы их словообразования, (среди которых: морфологические и неморфологические). Внимание было сосредоточено также на путях пополнения юридической терминосистемы современного литературного языка хинди. Анализ был осуществлен на материале хинди языковой юридической литературы.

Ключевые слова: юридический термин, юридическая лексика языка хинди, способы словообразования, структура термина.

In the article the derivative structure of legal terms of Hindi and methods of word formation, (including: morphological and non morphological) are viewed. It also focuses on the ways of enriching the legal terminology in modern Hindi. The analysis was made on the base of Hindi language legal literature.

Keywords: legal term, legal vocabulary of Hindi language, ways of word formation, the structure of the term.

Предметом загальної теорії термінології є вивчення і формування та використання спеціальних слів, за допомогою яких акумулюються й передаються накопичені людиною знання; відбувається вдосконалення існуючих термінологічних систем; пошук оптимальних шляхів утворення нових термінів та їх систем; пошук універсальних рис, притаманних термінологіям різних галузей знання. Кожна спеціальна термінологія є відбитком поняттєвої системи певної галузі науки або техніки у формі терміносистеми. Термінологія є інструментом організації та репрезентації спеціальних знань. Таким чином, системному аналізу підлягає словотвірна будова термінів та їхнє семантичне наповнення.

Інтенсивність словотворення в сучасній літературній мові гінді пояснюється неоформленістю термінологічної сфери її словника, що відображає нові поняття та явища в житті сучасного суспільства, а

також потребою в опрацюванні нової термінології, яка з'явилися у зв'язку з використанням мови гінді як міжнаціональної та офіційної мови Індії.

Словотворення та лексичне запозичення в СЛМГ мають безпосередній зв'язок один з одним, а також тенденцію впливати один на одного. Тож перед тим як висвітлити структуру словотворення в СЛМГ, необхідно розглянути пласти лексики мови з історичної точки зору [Хаютин 1971, 25].

Словниковий склад сучасної літературної мови гінді є результатом тривалого розвитку. У ньому простежуються лексичні нашарування різних епох, починаючи з глибокої давнини. Традиційно лексику сучасної літературної мови гінді з точки зору її етимології поділяють на слова індійського походження (*tat̥sama*, *tadbhava*, *deśi*) та слова іноземного походження – *vidēśi*.

Лексика *tadbhava* (*tadbhava*) – давньоіндійська лексика різних етапів розвитку індоарійських мов (пракрити, апабгранша, новоіндійські мови), що з часом змінювала свою фонетичну форму відповідно до норм вимови. Лексика *tadbhava* являє собою головну частину словника гінді. Вона вважається традиційною лексикою сучасної літературної мови гінді [Бархударов 1963, 75].

Лексика *tat̥sama* (*tatsama*) – це група слів, що включає в себе всі санскритські слова, які використовуються в мові гінді. До слів *tat̥sama* відносять як власне санскритські слова, так і пізніше утворені, а також неологізми, що утворюються на основі санскриту.

Лексика *deśi* (*deśya*) – місцеві слова, що не належать до давньоіндійської лексики. Значна кількість слів цієї групи належить до давньо- та середньоіндійських діалектів [Бархударов 1963, 76].

Лексика *vidēśi* (*videśi*) – запозичення з неіндійських мов. Це слова арабського та іранського походження, характерні для новоіндійських мов. [Бархударов 1963, 79].

Лексика сучасної літературної мови гінді – це не просто хаотичний набір слів, а система взаємопов'язаних і взаємозумовлених одиниць одного рівня. Уважається, що основні відмінності терміна від загальноживаної лексичної одиниці полягають у специфіці вживання, його змістовій точності, семантичній цілісності спеціальної номінації, стилістичній нейтральності, номінативному характері найменування та включеності терміна у терміносистему

Для номінації понять юридичної термінології використовуються терміни-слова, терміни-словосполучення, а також аббревіатури [Солнцева 1981, 19, 26; भारतीय दंड संहिता, 213, 177].

Одним із найпопулярніших методів творення в сучасній літературній мові гінді юридичної термінології є утворення похідних слів від існуючих термінів або від загальнолексичних одиниць. Префікси та суфікси належать, як правило, до загального морфологічного фонду мови. Морфеми можуть запозичуватись з інших мов. У сучасній літературній мові гінді також прийнято розмежовувати нові санскритські форманти та старі санскритські форманти. Нові слова здебільшого утворюються афіксальним способом.

Префіксальний спосіб. Розглянемо окремі типи термінів іменників з префіксами –adhī; अधी; –abhi; अभी; – pra; प्र –saN; सान. Наприклад: AīQakr (adhikar) " влада " утворюється за допомогою префікса (AīQa) та основи дієслова kṛnaa – робити (kr); AīQapṛa (adhipatr) "ордер" – префікс (AīQa) та іменник (pṛa) – лист; AīQavakta (adhivakta) "адвокат" – префікс (AīQa) та іменник (vakta) – оратор; AīQavaoSaana (adhiveśan) "засідання" (суду, колегії) – префікс (AīQa) та іменник (vaosaana). Зазначені префікси виникли в санскриті. Проникаючи разом зі словами в літературну гінді, вони відіграють належну роль у подальшому розвитку. Ці префікси не лише є носіями додаткових значень, а й надають слову підкреслено письмового, офіційного характеру.

Суфіксальний спосіб. Суфіксація є головним засобом словотвору в мові гінді й використовується ширше, ніж префіксація. На відміну від префіксації, яка виникла в санскриті, словосуфіксація – нове явище в системі словотвору сучасної літературної мови гінді. Зустрічається також словосуфіксації – використання слів, у тому числі дієслівних основ у ролі суфіксів. Звертаємо вашу увагу на такі суфікси: [- i, – [-naI ini, – [-k ik, – [-ka ika, – Aa. Наприклад: AnaOṛsaairk (anourcharik) "неофіційний" утворюється за допомогою суфікса [k ; AīVarḥaa опікунство k-aṛakairnaI виконавчий комітет vaaiyak правовий.

Словосуфікси – tn – tantra तंत्र "система", використовуються з метою калькування міжнародних термінів. Наприклад: (loktantra)

लोकतंत्र "демократія"; (rajatantra) लोकतंत्र "монархія"; (pitrtantra) पीत्रतंत्र "патріархат"; (matrtantra) मात्रतंत्र "матріархат".

Префіксально-суфіксальний спосіб. Наприклад: префікс – AMtr приєднуємо до іменника raST/ "національний" та суфікс – [маємо похідний термін AMtraST/Iya "інтернаціональний", "міжнародний"; префікс з ознакою заперечення – gaOg поєднуємо з іменником – kapauna "закон" та суфікс– [-naI отримуємо похідний термін – gaOgkapaunaI "незаконний". Означений тип словотворення в сучасній літературній мові гідні має свою специфіку. Утворення префіксально-суфіксальних термінів відбувається в два етапи: спочатку за допомогою префікса утворюється прийменник від іменника або основи дієслова, а потім прийменник, приєднуючи суфікси, утворює іменник.

Основоскладання. Спосіб творення слів шляхом поєднання твірних основ кожного зі слів, що входять до базової сполуки – підрядної чи сурядної. Для формування терміна на основі санскриту типові випадки аглютинації, тобто послідовне поєднання словосуфіксів та суфіксів без змін у структурі похідного слова.

Стосовно неморфологічних способів творення суспільно-політичної лексики, можемо назвати такі моделі:

1. Неосемантизація – набуття лексемою нових семантичних значень через глибоке й тривале переосмислення нового вжитку слова. Інколи терміни, утворені шляхом надання слову нового значення, втрачають зв'язок зі словами, від яких ці терміни утворилися, бо технічний зміст загальнолітературного слова набуває ще більш спеціального значення, таким чином відходячи від свого первинного джерела. Серед неосемантизмів виділено дві підгрупи: а) неосемантизми, що виникли внаслідок використання в межах певного термінологічного лексикону нового значення термінів інших систем, –gorпіу गोपनीय "конфіденційний", б) неосемантизми, що виникли як результат переносного вживання слів загальнонаціональної мови –агор आरोप "обвинувачення".

2. Неологізація – побудова нових термінів за рахунок внутрішніх ресурсів. Провідна роль у створенні нових термінів належить афіксації. У процесі побудови юридичних термінів використовується більше шістдесят відсотків наявних у сучасній літературній мові гінді суфіксів і префіксів. Індійські мовознавці виділяють нові санскритські форманти та старі санскритські форманти.

3. Запозичення та інтернаціоналізми – у збільшенні словникового складу літературної гінді головну роль відіграє утворення нових слів на базі запозичень. У першу чергу, із мови санскрит, а також англійської та з групи слів арабо-перської етимології. У терміносистемі, що базується на санскриті, широко використовується калькування іноземної лексики. Серед запозичених слів найчисельніший шар – лексика арабського і перського походження. Це зумовлено історичним і соціально-політичними чинниками. Перше місце серед запозиченої лексики в мові гінді належить арабо-перській лексиці. Англійська мова більш ніж за двісті років британського панування в Індії також міцно ввійшла в суспільне й політичне життя країни. Так, дуже багато англіцизмів знаходимо саме в суспільно-політичній термінології [Головин 1987, 28].

4. Семантичне калькування (слівонаслідування), або передача змісту іноземного слова іншим словотвірним типом. Калькування протистоїть проникненню в мову гінді іноземної лексики. У процесі аналізу явища калькування простежується значний вплив англійської мови на формування нової термінології літературної мови гінді.

Таким чином, ми розглянули різні структурні особливості та способи творення юридичних термінів у сучасній мові гінді. Можемо зробити висновок, що ця спеціальна лексика поповнюється різними способами (морфологічними та неморфологічними). Багато нових лексем увійшло до сучасної мови гінді через територіально-центральне положення мови гінді, що призвело до взаємовпливу гінді на сусідні з нею мови. Моделі юридичних термінів у мові гінді організовано відповідно до жорстких доволі норм термінотворення, типових для вузькоспеціальної лексики. Наповнення моделі відбувається відповідно до екстралінгвістичних вимог поняттєвого поля. Система способів словотвору представлена в мові гінді різними граматичними моделями: суфіксація і префіксація; складання слів або основ; лексикалізація (синтаксично або граматично). Мають місце також лексико-семантичні процеси, серед яких основними є: неосемантизація, неологізація, запозичення та інтернаціоналізація, семантичне калькування.

1. *Бархударов А. С.* Новосанскритские форматы – слова – суффиксы , словообразование в хинди. – М., 1964. 2. *Бархударов А. С.* Словообразование в хинди. – М., 1963 – 192с. 3. *Бегизова Ханзарифа.* Лексические и грамматические особенности английских заимствований в хинди. – М., 1974. – 7–9 с. 4. *Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю.*

Лингвистические основы учения о терминах. – М.: Высшая школа, 1987. – 109 с. 5. Индийская и иранская филология. Вопросы лексики. – Изд-во «Наука», М., 1971. 6. Комарова З. И. О сущности термина. Термин и слово. – Горький: Изд-во ГГУ, 1979. – 313 с. 7. Семчинський С. В. Шляхи збагачення лексики: Матеріали до лекцій з курсу загального мовознавства. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1963. – 62 с. 8. Солнцева Н. И. Хинди-русский словарь общественно-политической лексики. – Изд-во «Русский язык», М., 1981. 9. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология. Вопросы теории. – М., Наука, 1989. – 243 с. 10. Ульциферов О. Г. Словосочетания в хинди. – М., 1971. 11. Хаятин Т. Д. Термин, терминология, номенклатура. – Самарканд: Изд-во САГУ, 1971. – 129с. 12. भारतीय दंड संहिता. (1860 का आधिनियम संख्याक 45). 6 अक्टूबर 1860 साल. 13. येदियुरप्पा ने 9 महीने में तीसरी बार जीता विश्वास मत इंडो-एशियन न्यूज सर्विस बेंगलुरु, बृहस्पतिवार, जून 2, 2011

*Гармаш О.Л., к. філол. наук, доцент, докторант,
Запорізький національний університет*

СТРУКТУРА КОНЦЕПТІВ МОРФОЛОГІЧНОГО ТА ЛЕКСИЧНОГО ЗМІСТУ ЯК СКЛАДОВИХ КОНЦЕПТОСИСТЕМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У роботі пропонуємо авторську модель організації морфологізованого та лексикалізованого концептів. Також висвітлено роль категоризації у процесі концептуалізації.

Ключові слова: *концепт, кластер, словотвірний елемент.*

В работе предлагается авторская модель внутренней организации морфологизированного и лексикализированного концептов. Также освещена роль категоризации в процессе концептуализации.

Ключевые слова: *концепт, кластер, словообразовательный элемент.*

The author's model of concepts of morphological and lexical content is presented in this paper. Besides, the role of categorization in the process of conceptualization is examined in the article.

Keywords: *concept, cluster, word-forming element.*

Головним завданням когнітивної лінгвістики є "пояснення тих постійних кореляцій і зв'язків, що виявляються між структурами мови та структурами знання" [Кубрякова 2004, 9]. До числа